

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení v období 2009 – 2014 ve světle statistiky

Kulturní participace v mezinárodním srovnání

Obsah

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení v letech 2009 – 2014 ve světle statistiky.....	- 5 -
Tabulky a grafy	- 7 -
Kulturní participace v mezinárodním srovnání	- 17 -
Zdroje dat	- 19 -

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení v letech 2009 – 2014 ve světle statistiky

Poslání kulturních institucí je neoddělitelně spojeno se stálým kontaktem s veřejností, stejně tak jako s jejím rostoucím popř. klesajícím zájmem o kulturní aktivity. Tyto složité vztahy, podobně jako mnohé další hromadné jevy, nemůžeme komplexně hodnotit jinak, než pomocí zjednodušujících přístupů statistiky. Jejím metodám je blízká kvantitativní stránka zkoumaných jevů, problematičtější je proto odhalování změn jejich kvality, souvisejících příčin, okolností apod. Zejména v oblasti kultury může tato skutečnost představovat nemalé omezení pro správnost našich závěrů vycházejících ze statistických zjišťování.

Stávající roční statistická šetření v oblasti kulturních institucí (úlohy KULT (MK)), která šetří NIPOS, zahrnují různě členěný ukazatel počtu návštěvníků (resp. návštěv, protože počet různých návštěvníků nelze rozlišit) a v posledních letech i počtu virtuálních návštěv (webových stránek). Z oblastí pokrytých těmito šetřeními se problematika zvýšení či poklesu návštěvnosti týká zejména kulturního dědictví a živé umělecké tvorby. Největší zájem projevovala veřejnost o nabídky služeb knihoven, muzeí a galerií, historických památek a divadel. Proto je namístě hodnotit vývoj návštěvnosti zejména v případě těchto kulturních institucí.

Návštěvnost kulturních zařízení ovlivňuje mnoho faktorů, jedním z nich je bezesporu hospodářská situace a s ní související sociální podmínky obyvatel. Teprve v nedávné době jsme se vymanili z finanční a ekonomické krize a tak se samozřejmě nabízí možnost porovnání současné úrovně návštěvnosti kulturních zařízení s návštěvností na počátku krizového období s ohledem na časový posun reakcí dotčených subjektů na změnu ekonomických podmínek a také na skutečnost, že od roku 2009 máme k dispozici v rámci šetření KULT (MK) hodnotová data, ukazuje se tento rok pro počátek hodnoceného období jako nejpříjemnější.

Jak ukazují níže připojené tabulky, **mezi roky 2009 a 2014 se celková návštěvnost výše uvedených kulturních zařízení zvýšila téměř o 10 %, tj. průměrným tempem 1,9 % ročně.** Nejrychleji rostla návštěvnost muzeí a galerií (průměrně ročně o 3,8 %), pomaleji a knihoven a divadel (o 1,7 % a 1,6 %). Celkově se mírně zvýšila i návštěvnost historických památek, v průběhu celého období však spíše stagnovala. V zásadě stejným tempem se zvyšovaly i relativní ukazatele celkové návštěvnosti a návštěvnosti jednotlivých druhů kulturních zařízení (tj. v přepočtu na zvolenou jednotku počtu obyvatel – viz tabulková příloha).

Z územního (krajského) členění ČR se celková návštěvnost vybraných druhů kulturních zařízení zvyšovala nejvíce ve Středočeském, Zlínském a v Jihočeském kraji a dále v Praze.

Rostoucí návštěvnosti odpovídal vývoj částek inkasovaného vstupného. v období let 2009 – 2014 **vzrostlo vybrané vstupné v uvedených druzích kulturních zařízení celkem o 123,3 % (tj. průměrně ročně o 3,6 %).** Nejvíce se zvýšilo v případě muzeí a galerií (ročně o 8,3 %), dále historických památek (ročně o 4,3 %), naopak v knihovnách se příjmy od obyvatelstva ve sledovaném období mírně snížily. **Průměrné ceny vstupného stoupaly pomaleji,** za všechny druhy

zařízení vzrostly o 112,9 % (tj. 2,4 % ročně). Výdaje našich domácností na jiné než kulturní statky a služby měly vyšší dynamiku a proto se jejich podíl věnovaný na kultuře v rámci celkových výdajů mírně snížil (z 2,67 % na 2,38 %).

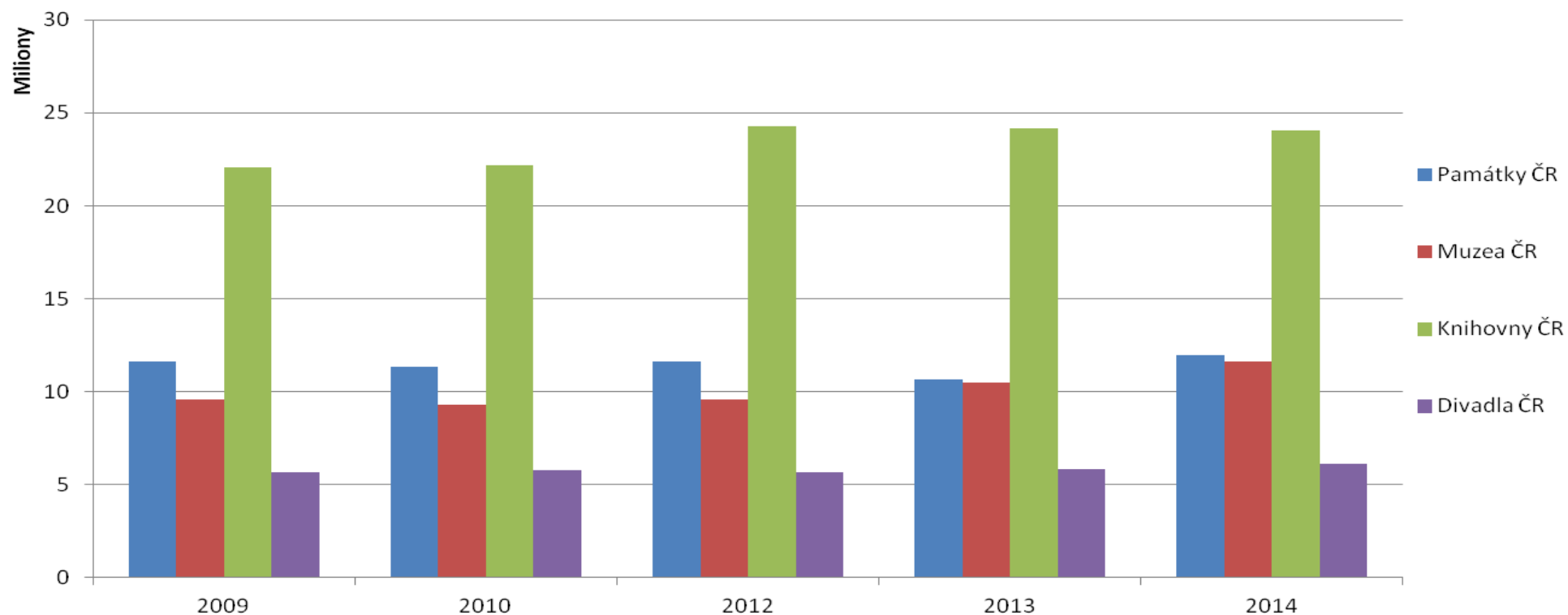
Na úroveň návštěvnosti kulturních zařízení má jistě nemalý vliv nabídka kulturních služeb, kterou tato zařízení předkládají. Svým způsobem ji odrážejí ukazatele, mezi které patří počet kulturních zařízení, jejich kapacita (plocha v m², počet sbírkových předmětů, rozsah knihovního fondu, počet PC napojených na internet, počet sedadel, počet představení divadel apod.). Naproti tomu ukazatele participace na kultuře odrážejí rozsah poptávky (počty návštěv, čtenářů, diváků, knihovních výpůjček atd.).

Jak výsledky statistických zjišťování ukazují, **ve sledovaném** (krizovém i pokrizovém) **období se úroveň ukazatelů na obou stranách nabídko - poptávkového vztahu zvyšovala**. Výjimkou byl pokles počtu výpůjček v knihovnách, který byl ovlivněn změnami struktury jejich služeb. Knihovny, které tvoří nejhustější síť kulturních zařízení v naší zemi mají - mimo jiné i z tohoto důvodu - mnohem širší poslání, než tomu bylo v minulosti. Vedle tradičních knihovnických služeb poskytují také služby informační popř. i vzdělávací. Mnoho občanů tak navštěvuje knihovny z řady jiných důvodů než je vypůjčení knih, dokumentů či jiných nosičů informací. Přicházejí často proto, aby využili přístup k internetu, shlédli výstavu, zúčastnili se vzdělávací akce či kulturního pořadu. Zvyšuje se také význam vzdáleného využívání služeb knihoven (současně i muzeí). Počet virtuálních návštěv se tak v případě knihoven již vyrovnal počtu návštěv reálných.

Jak je z předcházejícího textu patrné, **ani v období finanční krize se zájem veřejnosti o kulturní služby tradičního umění nesnížil**. Jak známo, **tradiční umění** je - z pohledu vlastnických forem - v převažující míře zastoupeno institucemi, jejichž zakladatelem jsou státní orgány. V období finanční krize bylo proto nejvíce dotčeno snížením veřejných výdajů na kulturu a v menší míře také poklesem finančních zdrojů ze zahraničí, které mají podobné zaměření jako tuzemské veřejné zdroje. Naopak **stabilizační roli plnily výdaje domácností**, které svou participací na klasických kulturních oborech – na rozdíl od některých jiných oblastí spotřeby - nesnižovaly. Ukazuje se, že (snad s výjimkou návštěvnické krize 90. let následujících po zásadních celospolečenských změnách) **poptávka po statcích a službách tradičního umění je i v letech krize nepružná, zejména směrem dolů**. Je proto namístě i v ekonomicky obtížných časech podporovat ze strany veřejných výdajů tuto oblast kultury tak, aby mohla uspokojovat víceméně stabilní poptávku po svých službách.

Tabulky a grafy

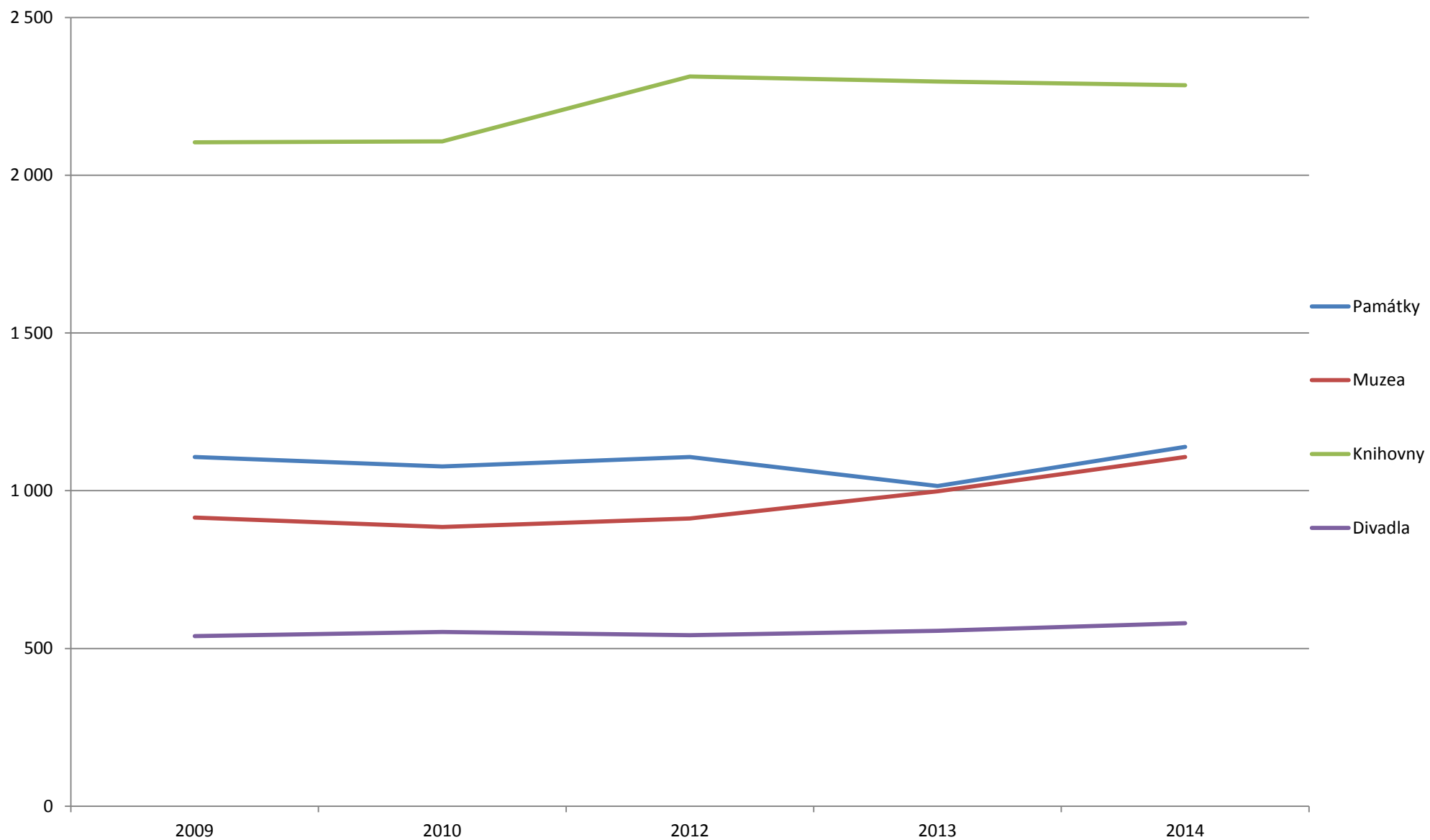
		Návštěvnost v letech				
		2009	2010	2012	2013	2014
Počet obyvatel v letech		10 491 492	10 517 247	10 505 445	10 510 592	10 524 783
Památky	ČR	11 616 408	11 324 837	11 626 624	10 673 420	11 991 561
Muzea	ČR	9 597 380	9 307 777	9 577 260	10 489 589	11 651 327
Knihovny	ČR	22 072 142	22 156 710	24 297 915	24 142 441	24 053 138
Divadla	ČR	5 656 736	5 805 148	5 698 712	5 846 136	6 107 790
Celkem		48 942 666	48 594 472	51 200 511	51 151 586	53 803 816

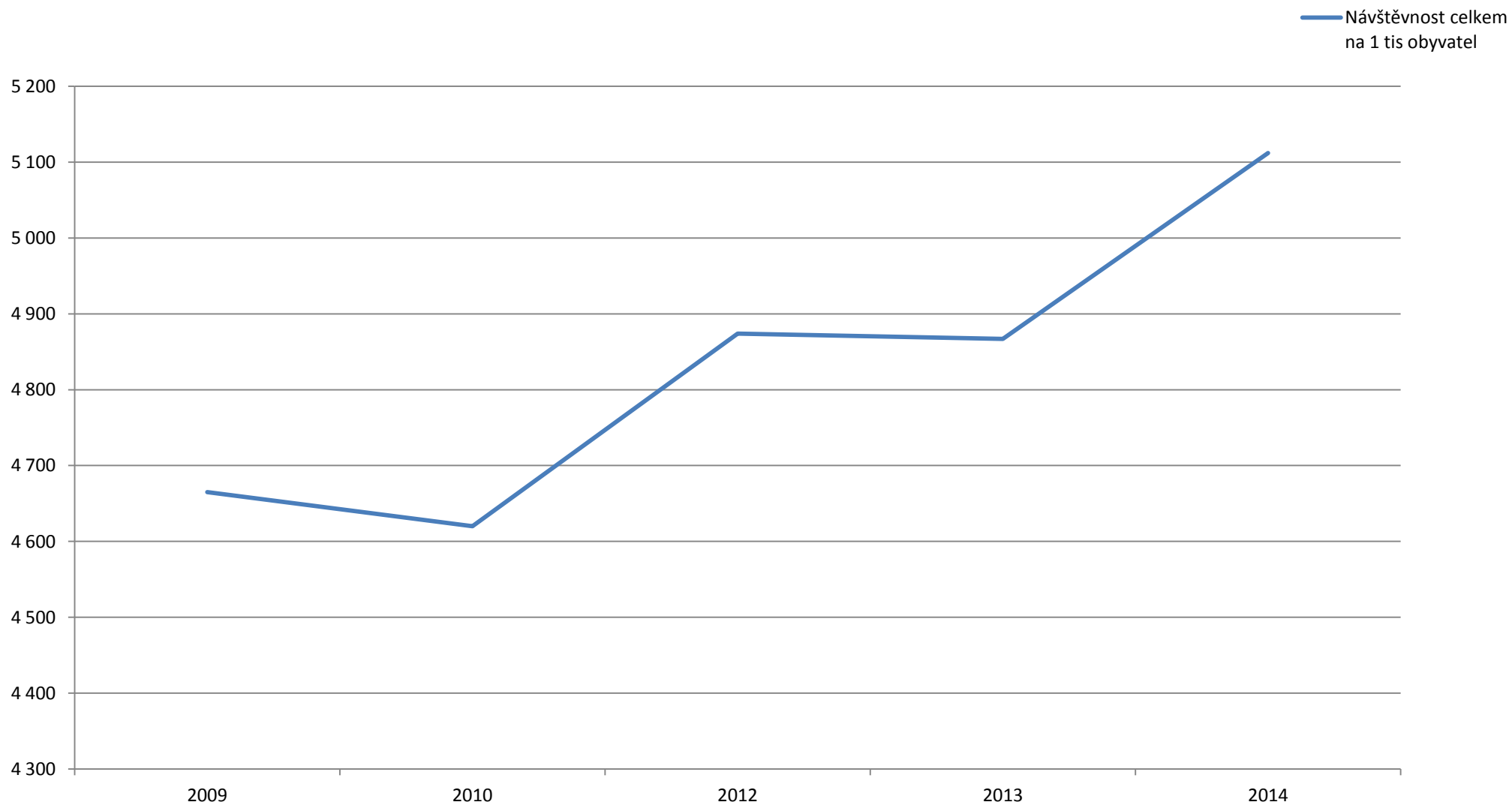
Návštěvnost vybraných kulturních zařízení v ČR

		Návštěvnost v letech				
		2009	2010	2012	2013	2014
Počet obyvatel v letech		10 491 492	10 517 247	10 505 445	10 510 592	10 524 783
Památky	ČR	11 616 408	11 324 837	11 626 624	10 673 420	11 991 561
	Návštěvnost na 1 tis. obyvatel	1 107	1 077	1 107	1 015	1 139
Muzea	ČR	9 597 380	9 307 777	9 577 260	10 489 589	11 651 327
	Návštěvnost na 1 tis. obyvatel	915	885	912	998	1 107
Knihovny	ČR	22 072 142	22 156 710	24 297 915	24 142 441	24 053 138
	Návštěvnost na 1 tis. obyvatel	2 104	2 107	2 313	2 297	2 285
Divadla	ČR	5 656 736	5 805 148	5 698 712	5 846 136	6 107 790
	Návštěvnost na 1 tis. obyvatel	539	552	542	556	580
Celkem		48 942 666	48 594 472	51 200 511	51 151 586	53 803 816
Návštěvnost celkem na 1 tis. obyvatel		4 665	4 620	4 874	4 867	5 112

Graf vývoje návštěvnosti vybraných kulturních zařízení na 1 tis. obyvatel

Graf celkové návštěvnosti na 1 tis. obyvatel

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení podle krajů

			Návštěvnost v letech				
			2009	2010	2012	2013	2014
Památky	ČR		11 616 408	11 324 837	11 626 624	10 673 420	11 991 561
	CZ010	Hlavní město Praha	3 548 356	3 348 657	3 696 683	3 005 082	3 374 644
	CZ020	Středočeský kraj	1 911 833	1 819 278	2 123 021	1 983 895	2 353 056
	CZ031	Jihočeský kraj	1 232 583	1 201 522	1 130 424	1 216 559	1 278 532
	CZ032	Plzeňský kraj	513 705	426 153	437 197	351 178	413 181
	CZ041	Karlovarský kraj	225 313	264 532	223 658	237 469	260 313
	CZ042	Ústecký kraj	284 252	293 061	330 401	336 538	402 007
	CZ051	Liberecký kraj	618 075	584 284	573 345	523 492	601 476
	CZ052	Královéhradecký kraj	583 380	735 837	628 826	663 263	656 650
	CZ053	Pardubický kraj	279 616	248 118	243 678	226 838	292 707
	CZ063	Kraj Vysočina	271 897	283 300	272 428	274 653	305 248
	CZ064	Jihomoravský kraj	1 216 102	1 219 235	1 077 819	1 093 972	1 090 640
	CZ071	Olomoucký kraj	254 905	235 265	243 730	243 734	265 511
	CZ072	Zlínský kraj	388 070	328 720	364 542	327 702	376 488
	CZ080	Moravskoslezský kraj	288 321	336 875	280 872	189 045	321 108

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení podle krajů

			Návštěvnost v letech				
			2009	2010	2012	2013	2014
Muzea	ČR		9 597 380	9 307 777	9 577 260	10 489 589	11 651 327
	CZ010	Hlavní město Praha	2 972 012	3 078 512	3 180 654	4 076 350	4 495 024
	CZ020	Středočeský kraj	990 553	1 015 983	1 027 702	965 159	1 113 407
	CZ031	Jihočeský kraj	471 232	389 528	467 756	486 954	505 891
	CZ032	Plzeňský kraj	435 948	456 688	372 296	435 220	424 166
	CZ041	Karlovarský kraj	223 047	223 952	266 652	271 114	281 444
	CZ042	Ústecký kraj	396 652	400 427	409 145	461 802	409 062
	CZ051	Liberecký kraj	235 217	211 133	244 509	249 158	251 026
	CZ052	Královéhradecký kraj	574 188	498 315	431 368	373 899	453 590
	CZ053	Pardubický kraj	333 393	343 799	324 478	345 714	372 986
	CZ063	Kraj Vysočina	279 162	260 589	259 893	286 977	311 280
	CZ064	Jihomoravský kraj	958 828	910 152	823 787	816 006	902 360
	CZ071	Olomoucký kraj	575 046	456 829	560 279	584 456	633 561
	CZ072	Zlínský kraj	529 264	571 070	683 657	660 573	792 535
	CZ080	Moravskoslezský kraj	622 838	490 800	525 084	476 207	704 995

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení podle krajů

			Návštěvnost v letech				
			2009	2010	2012	2013	2014
Knihovny	ČR		22 072 142	22 156 710	24 297 915	24 142 441	24 053 138
	CZ010	Hlavní město Praha	2 969 750	2 974 431	3 158 493	3 070 759	3 018 362
	CZ020	Středočeský kraj	1 925 959	1 844 662	2 094 367	2 156 133	2 196 643
	CZ031	Jihočeský kraj	1 528 490	1 509 588	1 586 623	1 586 772	1 625 644
	CZ032	Plzeňský kraj	1 156 640	1 184 198	1 238 849	1 272 867	1 255 401
	CZ041	Karlovarský kraj	763 749	778 546	850 713	811 881	782 841
	CZ042	Ústecký kraj	1 464 827	1 354 823	1 706 979	1 632 420	1 632 658
	CZ051	Liberecký kraj	859 088	914 417	937 928	937 831	896 017
	CZ052	Královéhradecký kraj	1 298 750	1 352 677	1 443 609	1 453 455	1 485 398
	CZ053	Pardubický kraj	1 002 907	1 006 976	1 123 951	1 090 476	1 081 592
	CZ063	Kraj Vysočina	1 306 622	1 291 503	1 375 604	1 379 848	1 376 802
	CZ064	Jihomoravský kraj	2 324 238	2 363 992	2 860 230	2 924 927	2 899 659
	CZ071	Olomoucký kraj	1 320 299	1 300 030	1 354 711	1 382 686	1 329 463
	CZ072	Zlínský kraj	1 495 964	1 525 437	1 648 788	1 587 954	1 662 607
	CZ080	Moravskoslezský kraj	2 654 859	2 755 430	2 917 070	2 854 432	2 810 051

Návštěvnost vybraných kulturních zařízení podle krajů

			Návštěvnost v letech				
			2009	2010	2012	2013	2014
Divadla	ČR		5 656 736	5 805 148	5 698 712	5 846 136	6 107 790
	CZ010	Hlavní město Praha	2 731 394	2 926 600	2 871 910	2 867 041	2 891 873
	CZ020	Středočeský kraj	261 725	271 437	219 898	230 546	228 126
	CZ031	Jihočeský kraj	164 556	168 055	123 680	245 635	482 045
	CZ032	Plzeňský kraj	211 565	207 885	221 061	229 581	209 190
	CZ041	Karlovarský kraj	21 596	26 089	29 826	35 807	44 128
	CZ042	Ústecký kraj	267 424	273 157	279 615	267 019	250 384
	CZ051	Liberecký kraj	136 817	141 669	139 731	141 073	148 885
	CZ052	Královéhradecký kraj	147 748	130 868	149 145	136 545	141 398
	CZ053	Pardubický kraj	113 260	103 380	108 792	112 725	115 073
	CZ063	Kraj Vysočina	82 725	61 755	68 152	63 736	65 758
	CZ064	Jihomoravský kraj	706 377	704 012	690 910	707 261	678 728
	CZ071	Olomoucký kraj	151 859	157 380	167 259	180 286	186 539
	CZ072	Zlínský kraj	191 704	193 770	183 029	169 179	191 039
	CZ080	Moravskoslezský kraj	467 986	439 091	445 704	459 702	474 624

Kulturní participace v mezinárodním srovnání

Zdroje dat o rozsahu zapojení obyvatel do kulturního dění jsou velmi omezené. Ve zhruba čtyř až pětiletých intervalech provádí ČSÚ (dle metodiky Eurostatu) šetření o tzv. dalším vzdělávání (AES - Adult Education Survey), které zahrnuje i některé ukazatele týkající se kulturní participace. Částečně a rovněž v dlouhodobých intervalech jsou tyto otázky zjišťovány i v rámci dalšího šetření ČSÚ o sociálních a životních podmínkách (SILC – Statistics on Income and Living Conditions). Na rozdíl od šetření návštěvnosti prováděných NIPOS (úloha KULT) v kulturních zařízeních, probíhají tato zjišťování v domácnostech. S ohledem na jejich poměrně nízkou frekvenci, jsou disponibilní údaje o kulturní participaci obvykle staršího data.

Provází – li hodnocení kulturní participace v našich podmínkách potíže se získáváním potřebných údajů, tak o datech umožňujících mezinárodní srovnání to platí dvojnásob. Možná jsou spíše dílčí srovnání v některých ukazatelích, za něž předložilo – za stejná či blízká referenční období - data více zemí.

S využitím disponibilních údajů Eurostatu je v níže uvedené tabulce obsaženo porovnání některých ukazatelů kulturního sektoru ČR se zeměmi s přibližně stejným počtem obyvatel a také se Slovenskou republikou. Do tabulky byla vybrána dostupná data vztahující se nabídkovým ukazatelům (úroveň zaměstnanosti v kultuře) i k ukazatelům poptávkovým či participačním (návštěvnost muzeí, živých představení a četba knih v posledních 12 měsících). Ačkoli tyto údaje nejsou k dispozici za všechny země ke stejnému referenčnímu roku (první a druhý sloupec tabulky se vztahuje k roku 2009, třetí k letům 2007 – 9, čtvrtý k r. 2006 a poslední k r. 2007) a navíc jsou staršího data, podávají informaci použitelnou k hrubému a dlouhodobě platnému porovnání. Opravňuje nás k tomu předpoklad o pomalých a pozvolných změnách ve způsobu života (a také v participaci na kultuře, která je jeho součástí).

Z výše uvedených údajů vyplývá, že **zaměstnanost v naší kultuře je mírně nad průměrem srovnatelných zemí a ještě více je tomu tak s naší čtenářskou aktivitou. Na druhé straně návštěvnost živých představení interpretačního umění tohoto průměru nedosahuje.**

Vybrané údaje z oblasti kultury v mezinárodním srovnání některých zemí

Země	Počet obyv. v tis.	Návštěvy 5 TOP muzeí v tis. os.	Zaměstnanost v kultuře v %	Návštěva živ. předst. v % os.	Přečtení knihy v % os.
Belgie	10 667	1 829	1,4	48	68
Maďarsko	10 031		1,8	34	62
Portugalsko	10 627	2 348	0,9	47	43
Rakousko	8 355	3 144	1,6	57	75
Řecko	11 260	2 572	1,2	34	51
Slovensko	5 412		1,1	52	74
Švédsko	9 256	3 855	2,3	62	83
Průměr vybraných zemí	9 372,60	2 750	1,5	47,7	65,1
ČR	10 468	2 160	1,7	37	79

Tyto závěry v zásadě potvrzují rozsáhlejší soubory dat vycházejících ze zmíněných šetření organizovaných Eurostatem (SILC, AES), která jsou obsažena v publikaci „Cultural statistics“ (vydané v Lucemburku v r. 2011). Kulturní participace v jednotlivých zemích EU je charakterizována frekvencí návštěvnosti kulturních zařízení, počtem přečtených knih v průběhu posledních 12 měsíců a frekvencí četby novin. Problémem je, že některá data nejsou v časové řadě srovnatelná. Tak např. v roce 2007 v dotazníku AES otázky týkající se návštěvy kulturních zařízení zněly: „Alespoň jednou v roce“ či „Více než 12 krát v roce“; v šetření prováděném za referenční rok však byly podobné otázky položeny jinak a to: „ 1 - 6 krát v roce“ a „ Více než 6 krát“.

Nicméně, také z uvedené publikace (str. 165 a další) vyplývá, že **ČR je pod průměrem zemí EU - 27 ve frekvenci návštěv kin a živých kulturních představení, naopak je mírně nad průměrem ve frekvenci návštěv historických památek, muzeí a galerií či četbě novin a vysoce nad průměrem v četbě knih** (na třetím místě za Švédskem a Finskem) **a také v rozsahu domácích knihoven** (na sedmém místě).

S určitým zjednodušením by z těchto dat bylo možné učinit závěr, že **participace našich občanů je vyšší spíše v pasivnějších formách účasti na kultuře**. Tento předpoklad však nelze s jistotou potvrdit. V mezinárodních datech o aktivní kulturní participaci (aktivní amatérská účast v živých představeních či malování, sochařství apod. ve volném čase) není ČR uvedena.

x x x

Údaje o obvyklé frekvenci návštěv kulturních zařízení v případě osob produktivního věku zjištěné v šetřeních AES 2007 a AES 2011 obsahuje níže uvedená tabulka.

v %

Frekvence návštěv v posl. 12 měsících	Živá představení	Historické památky, muzea a galerie
ani jednou	42	40
jednou	52	56
vícekrát	6	4
CELKEM (soubor osob ve věku 25 – 64 let)	100	100

Zdroje dat

1. Kult (MK) 1-01 Roční výkaz o divadle, mutace A – *(šetří a zpracovává NIPOS)*
2. Kult (MK) 12-01 Roční výkaz o knihovně – *(šetří a zpracovává NIPOS)*
3. Kult (MK) 14-01 Roční výkaz o muzeu a galerii (muzeu výtvarných umění) – *(šetří a zpracovává NIPOS)*
4. Kult (MK) 17-01 Roční výkaz o památkových objektech s kulturním využitím – *(šetří a zpracovává NIPOS)*
5. Šetření ČSÚ o dalším vzdělávání (AES 2007, AES 2011)
6. Šetření ČSÚ o příjmech a sociálních podmínkách (SILC)
7. Cultural statistics. 2011. Eurostat Pocketbooks